

श्रीगणेशायनमः॥ ॐ नमः॥ अग्निं इन्द्रो पुरः स्तितं यत्तस्य देवं क्रुत्विजं
 ॥ होतारं रत्नं चार्तमं॥ अग्निः पूर्वभिः॥ नृपिभिः॥ इत्यः॥ नृत्तैः॥ उत॥ सः॥ देवा
 न्॥ आ॥ इह॥ ब्रह्मति॥ अग्निना॥ रथिं॥ अश्ववत्॥ पौर्षं॥ एव॥॥ द्विः॥ द्विः॥ लशसं॥
 वीरवत्॥ तमं॥ अग्नेयं॥ युत्तं॥ अचरं॥ विश्वतः॥ परिभूः॥ अर्तिः॥ सः॥ इत॥ देवेषु॥ ग
 छति॥ अग्निः॥ लता॥ कृविः॥ ऋतुः॥ सत्यः॥ चित्रश्रवः॥ रतमः॥ देवः॥ देवे॥ आ॥ गम्
 त्॥ १॥ यत्॥ अंग॥ शशुषे॥ तं॥ अग्निं॥ भद्रं॥ करिष्यसि॥ तव॥ इत॥ तव॥ सप्तं॥ अग्नि
 रः॥ उर्षा॥ त्वा॥ अग्ने॥ द्विः॥ द्विः॥ दीपावुस्तः॥ धिया॥ वयं॥ नमः॥ मरुतः॥ आ॥ इमसि
 राजते॥ अचराणां॥ गोपां॥ ऋतस्य॥ दीदिविं॥ वर्धमानं॥ से॥ हमे॥ सः॥ नः॥ पिता॥ इवा
 सूनवे॥ अग्ने॥ सु॥ उपायनः॥ भव॥ सर्वस्वानः॥ स्वस्तये॥ २॥ गायो इति॥ आ॥ याहि॥

इतीति॥ इमे॥ सोमाः॥ अरुं॥ रुना॥ तेषां॥ पाहि॥ शुषि॥ हवः॥ वायो इति॥ उक्तेभिः॥ जरते॥
 त्वां॥ अर्चं॥ जरितारः॥ सुतः॥ सोमाः॥ अहः॥ रचिदः॥ वायो इति॥ तव॥ प्रष्टं॥ चन्ता॥ चेना॥
 जिगति॥ शशुषे॥ उरु॥ ची॥ सोमं॥ पीतये॥ इइवायु इति॥ इमे॥ सु॥ ताः॥ उर्षा॥ प्रयः॥ रभिः॥
 आ॥ गतं॥ इइवः॥ वां॥ उत्राति॥ हि॥ वायो इति॥ इइः॥ च॥ चेतथः॥ सुतानां॥ वाजिनीव
 स्तृतिगाजिनीव॥ तौ॥ आ॥ यातं॥ उर्षा॥ इवत्॥ ३॥ वायो इति॥ इइः॥ च॥ सुन्वतः
 ॥ आ॥ यातं॥ उर्षा॥ निः॥ रक्तं॥ मक्षु॥ इया॥ धिया॥ नरा॥ मित्रं॥ कुवे॥ युतं॥ इइं॥
 यरुणं॥ च॥ मित्रा इसं॥ धिर्यं॥ धृता नीं॥ सार्धता॥ ऋतेन॥ मित्रावरुणो॥ ऋतु
 धो॥ ऋतुस्पृशा॥ ऋतुं॥ वृहंतं॥ आ॥ शशे इति॥ रुवी इति॥ नः॥ मित्रावरुणा॥ तु
 वि॥ ज्ञातो॥ उरु॥ शया॥ दक्षं॥ द्याते इति॥ अपसं॥ ४॥ अश्विना॥ यजारीः॥ इइं॥

Адвайта Веданта кратък исторически преглед

Тема на настоящата поредица е Адвайта Веданта, Недуалистичната Веданта, която оформя своя облик благодарение на Ади Шанкар-ачаря (788–820 г. сл.н.е). Но преди това трябва да споменем нещо за Ведите и тяхната история

Веданта означава „кулминация на знанието“ или „крайното знание“. При буквален превод е със значение „краят на Ведите“ (веда е знание, а анта – край), тъй като ядрото на Веданта са Упанишадите, които съставляват последната част от Ведите. Упанишадите са философско-мистични трактати, третиращи проблемите на Битието и човека без да се занимават с ритуални практики.

ВЕДИТЕ И ТЯХНАТА ИСТОРИЯ

Приема се, че Ведическия период в Индия е свързан с нахлуването на арийските племена от север в индийския полуостров около 2500-2000 г. пр.н.е. и е продължило докъм 1500 г. пр.н.е. Вероятно те са донесли със себе си и първата Веда:

■ **Ригведа** – името ѝ произлиза от рич, риг, което значи слово и оттам Ригведа е „Знание за словото“. Словото е било средството, чрез което са оперирали арийските жреци.

■ **Самаведа** или „Веда на песнопенията“ – от саман, което буквално означава равен, монотонен. Тук важна е мелодичността, хармонията на звуците, чрез което се е считало, че се задействат силите на природата (боговете) при жертвоприношенията.

■ **Яджурведа** е „Веда за жертвоприношенията“, името идва от яжня – жертвоприношение. Тя включва упътвания за провеждането на ритуалите и самите мантри при тяхното изпълнение.

■ **Атхарваведа** – „Веда на заклинанията“, изобилства на заклинания за постигане на всичко, което човек може да си пожелае. Тя е противоречива от гледна точка на ортодоксалните разбирания, тъй като една част от мантрите са за „бяла“ магия, а други за „черна“. От това произтича и отхвърлянето ѝ от някои брахмански съсловия.

Древната култура на Индия обаче не може да се свързва само с арийските номадски племена, тъй като много преди тях по поречието на отдавна изчезналата река Сарасвати е съществувала култура със завидни постижения в социално-обществено отношение. Тази култура се свързва с разкопките на Мохенджо Даро и Харапа – древни мегалополиси съществували към 3500-2600 г. пр.н.е. Друго важно доказателство за велика древна култура е откриването на Дварака на гъното на Арабско море в щата Гуджарат, Северозападна Индия. Столицата на ►

Живко Стоилов намира смисъл в изучаването на психология, философия и йога. Преподава в Йога център „Ананда“, Пловдив. Живее с мотото „Животът е училище.“

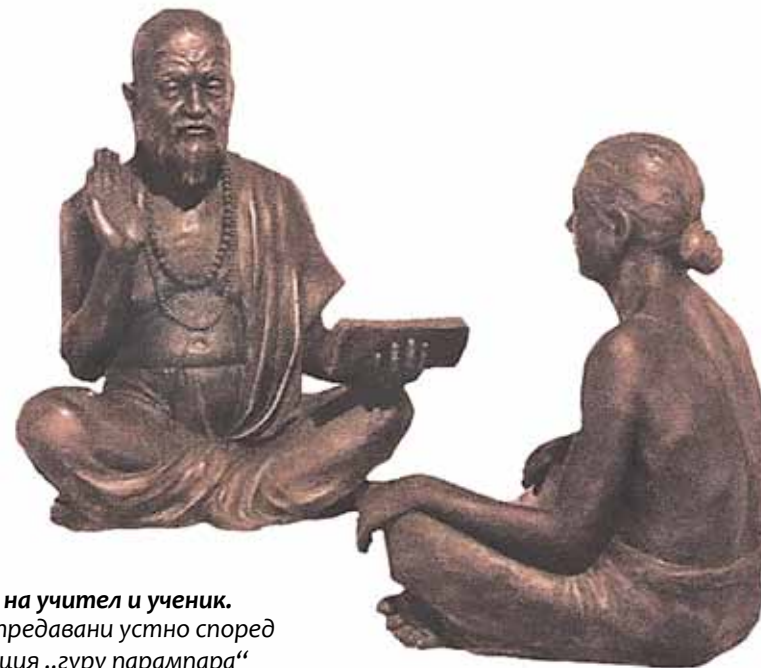
Шри Кришна е била пристанищен град, залят от водите на Арабско море някъде към 1500 г. пр.н.е. и дълго бе считана за митичен град, отколкото за реално съществуващ. Тук е мястото да отбележа противоречие в датировката – според ведическите учени, опиращи се на астрологически данни и древни текстове, градът е потопен през 3102 г. пр.н.е. малко след смъртта на Кришна, с което се ознаменува и навлизането в Кали Юга.

Ведите имат следната структура – първата част е наречена **Самхита**. Това са химни, молитви, мантри използвани при ритуалите например Сома жертвоприношението. Следващата част са **Брахманите**, които са обяснения към първата част и описват подробно ритуалите по извършване на жертвоприношенията. В тях има обяснения за смисъла и целта на ритуалите, философски концепции, поучителни истории. Накрая на Брахманите са т.нар. Араняки (буквално със значение горски книги), които са наставления, адресирани за аскетите, чиято цел е постигане на Мокша – освобождение, и свързаните с това практики и жертвоприношения. И последната част са **Упанишадите**, които се занимават само със същността на философията. Там няма ритуали и излишни неща, а само чисто знание, предназначено за малцина готови и избрани ученици.

БЛИЗО, НИСКО ДА СЕДНА С РЕСПЕКТ
Самата гума упанишад има няколко значения. Упа-ни-шаг е със значение на „близо, ниско, да седна с респект“, т.е. да седна с респект близо в нозете на гуру. Упа (близо) означава, че ученикът е готов да възприема, ни (долу) – че ученикът поставя учителя по-високо от себе си и е готов да слуша с любов и смирение, а шаг (седя) подразбира интровертната настройка на ученика – необходимо условие за възприемането на духовни знания, на знанието за Върховния Аз. Така самата гума „упанишада“ етимологически посочва качествата на ученика, потърсил учител.

Но гумата може да се тълкува и като излязла от упасана, което се превежда най-добре с английското devotion – обожание, любов, практиката на обожание и отдаденост. Друго значение на упанишад е тайна или да седим заедно в тайнство. Има стотици упанишади, от които 108 се считат за „класически“. От тях 12 са главни, а останалите се водят второстепенни.

Упанишадите съставляват т.нар. Брахмавидя или знание за Брахман, сърцевината на Адвайта Веданта. Те биват освен ведантистки, също и йога упанишади и тантра упанишади. Има две основни теми в Упанишадите, които се въртят около



Скулптура на учител и ученик. Ведите са предавани устно според т.н. традиция „гуру парампара“ музей „Свами Вивекананда“, Ченнай

две гуми – **Брахман** и **Атман**, често използвани и като синоними. Брахман е непознаваемата абстрактна реалност, която дава всичко, а Атман е познаваем или по-скоро има възможност да бъде преживян. Това е „индивидуалният“ Брахман образно казано, бленувана цел на всички аскети и йоги, нашето безсмъртно Аз, безсмъртният дух. На християнски език това е Бог, Абсолютът, от една страна и душата, божествената искра във всеки човек. На по-съвременен език това са космичният и психичният принцип у човека, макрокосмосът и микрокосмосът. Философията на Упанишадите поставя знак за равенство между тези двете.

Упанишадите за Ведите са това, което е Новия завет за Библията в християнството. И Новия завет и

Упанишадите провъзгласяват, че човек трябва да се освободи от този свят и това няма да стане чрез ритуали, на които са наблюдавали ученията преди това, а чрез истинска вътрешна трансформация. На въпроса защо да се освободим, Новия завет казва: „*Защото този свят е свят на греха.*“, а Упанишадите: „*Защото този свят е свят на невежеството, авидя.*“

За четирите Веди се счита, че са дошли директно от Брахма, Създателя, който чрез ришите (мъдреците) е облякъл в гуми върховното знание за благоденствието на арийските народи ▶

Ето какво се казва в писанията: „*Ведите, заедно с Итихасите, бяха извлечени на края на югите. Махаришите, с разрешението на Сваямбу (Брахма), ги разкриха чрез тапас (самоналожени лишения).*“ На друго място, Девихагавата, четем: „*Тогава, в епохата Кали, Той (Вишну във формата на Вяса) разделил Веда на много части, с идеята да осигури благоденствието на хората, знаейки че брамините ще имат кратък живот и ниска интелгентност, и поради тази причина няма да са способни да овладеят цялата Веда (знание).*“

ШРУТИ И СМРИТИ

Ведите са наричат още шрути. Името идва от корена „шр“, което дава шраванам – да чуя. Знанието се е предавало от уста на ухо, не се е записвало, първо защото не е имало начини и после – за да се запази в тайна. След шрутите идват смритите (итихаси). Значението им се обяснява с думата смаранам – помня или това, което е предмет на спомняне. Те представляват компедниуми от закони и морални кодекси, регламентиращи взаимоотношенията в обществото, управлението на държавата и пр. Най-известната смрити е „Законникът на Ману“, която се счита за книга, която е актуална за изучаване и днес. Ману установява и прословутите каста, които в началото са играли много прогресивна роля за развитието на обществото, а днес е точно обра-

тното. Твърди се че оригиналът е бил от 100 000 стиха, но днес са запазени само 2685.

МОНОТЕИЗЪМ И ПАНТЕИЗЪМ

Така изниква един интересен въпрос – древните арийци монотеисти ли са или пантеисти. Отговорът зависи кой задава въпроса и от каква гледна точка. Съществува мнение, че арийците са почитали Природата и са одушевявали стихииите, приписвайки им различни имена и качества. Всяка сила или необяснимо явление „примитивният“ човешки ум е обличал в образи и имена, създавайки по този начин плеяда от богове – на огъня, на водата, на въздуха, на праната, на слънцето и пр. На пръв поглед изглежда, че арийците са били пантеисти, т.е. с много божества подобно на гръко-римския пантеон.

Ако внимателно обаче се вгледаме в текстовете забелязваме, че когато се говори за един бог и се пее химн за него, той се възнася като върховен, а всички останали като второстепенни. В следващия химн друг бог става върховен и “приема” всички възхвали, почести и т.н. Тази религиозна форма се нарича хенотеизъм. При един още по-задълбочен прочит се стига до извода, че всъщност древните арийци са имали монотеистична вяра, тъй като има места където ясно се

говори за Един бог, а всички останали богове за негово проявление, за Една Върховна реалност без име и качества, от която всички останали реалности (богове) са произлезли.

ЗЛАТНИТЕ ВЕКОВЕ НА БУДИЗМА

До раждането на Буда Индия е била брахманистка, хиндуистка земя. За около 1000 години от началото на ведическата култура браминската каста успява да превърне учението на Ведите в обикновен ритуализъм и се отдава на жертвоприношения, забравяйки смисъла и символиката на химните и мантрите. Санскрит става свещен език, пазен само за висшата каста. Така обикновените хора биват лишени от духовното знание и по този начин се постига пълно господство на едно малцинство над мнозинството. Духовната каста престава да изпълнява мисията си в обществото като негова глава и тялото, следствие на което народът се деморализира и пропага в още по-дълбоко невежество. Като реакция на тези процеси се раждат Гаутама Буда и Махавира – първият дава началото на будизма, а вторият се явява като последен, 24-ти, учител на джайниската традиция.

Буда се опълчва срещу браминската каста, отказва да проповядва на санскрит и използва езика на простолюдието, като не се занимава с ведическите божества въобще ▶

ОТКЪС ОТ „ЗАКОННИКЪТ НА МАНУ“ ЗА НАЧАЛОТО НА НАЧАЛАТА

Тоя свят беше тъмнина неуловима, непостижима за разсъдъка и схващането, както и напълно погълната от сън. Тогава Великата сила Брахман, съществуваща сама по себе си, която е неуловима, като направи различима тая Вселена във вид на големи стихии, и като разви енергията си, се появи, за да разпръсне тъмнината.

Той, когото само умът, манас, може да схване, Непостижимият, без различими части, Вечният, Началото на всички създания, Брахман, се появи в целия си блясък. Искайки да извлече от тялото си всички създания, най-напред произведе водите и вложи в тях зародиш. Последният стана златно яйце, в което самият Той роди Брахма, първобитният прадед на всички светове. Водите са наречени Нарас, защото са дъщери на Нара; тъй като първото му обиталище беше аяна, Той взе названието му и се нарече Нараяна.

От тая неразличима вечна причина, съдържаща сама в себе си битието и небитието, произлязъл онзи божествен мъж, който е прочут под името Брахма. В това яйце Върховната сила престоя цяла година; сетне самият Той, само с усилието на мисълта си, раздели яйцето на две части. От тия две първопричини той създаде небето и земята, а между двете – атмосферата, с осемте главни точки и вечната пропаст на водите. От Върховната душа той извлече Духа, който съдържа в себе си битието и небитието, а от Духа извлече чувството, което съзнава личността си и което е Господар...



Ади Шанкарачаря е изобразяван винаги като младеж, наставляващ своите ученици. Въпреки че живее само 32 години, той се нарежда сред най-великите умове в човешката история. Бил е заобиколен от малка група значително по-възрастни от него ученици, с които е обикалял, подобно на Буда, Индия надлъж и шир, предизвиквайки на диспути духовните водачи по това време и печелейки по този начин известност и слава. Така на практика той установява днешния облик на хиндуизма. Именно от него води началото си Адвайта Веданта като философска система.

Будизмът за няколко века се възприема от висшите касти и става доминираща философия и религия в Индия. Основна заслуга за това има император Ашока, живял около III в пр.н.е. Това е и златният век на Индия, когато е могъща и богата империя. Отварям скоба, за да спомена, че лъвовете в индийския герб днес са взети от герба на този владетел. След лична грама в следствие на една кървава победа, император Ашока се разкайва дълбоко и презръща будизма. В резултат на което, по един съвсем естествен и ненасилствен начин, за няколко века Индия става будистка държава. За съжаление, след още няколко столетия будистките свещеници и монаси също започват да губят смисъла на оригиналното учение на своя Учител, отдават се на ритуализъм и отново светлината е загубена. Индия не е била готова да отхвърли кастовата система като социална организация, които хиндуизмът и Веданта в частност, както се казва, „мълчаливо се съгласяват с това“.

РЕНЕСАНС НА ВЕДИЧЕСКАТА КУЛТУРА

И тогава, около VII-VIII в сл.н.е., се ражда Ади Шанкара, който на практика възражда старата система. Будизмът буквално бива изгонен от Индия и се преселва към Тибет, Непал, Бирма, Китай, където става официална религия. Имало е области където раджата (местният владетел) е давал по няколко хиляди рупии за донесена глава

на будистки монах. Или както проф. Радхакришнан казва: „Шанкара целунал със смъртна целувка будизма.“

Възраждането на ведическата култура обаче не е просто възстановяване на старата система. Ади Шанкарачаря взема новостите и прогресивните неща от будизма, подобно на Буда, който е бил добре запознат с учението на Ведите преди да провъзгласи своето учение

Шанкара, който е живял само 32 години, прави истинска революция. Още като младеж той написва коментари към сложни философски текстове и се изявява като божествена инкарнация на Дакшинамурти – Върховният гуру в хиндуизма. Ади Шанкарачаря установява в четирите краища на страната четири големи центъра, монашески мисии за обучение на саняси и създава ордена на свамитата. Именно от него води началото си Адвайта Веданта като философска система. Тя се състои от т.нар. прастханатрая или тройния канон, тройната основа:

- „Бхагавад Гита“ – Божествената песен;
- Упанишадите;
- „Брахма сутра“ – афоризми от упанишадите, съставени от Бадараяна Вяса.

Тези три текста съставляват ядрото на Адвайта Веданта – недовойствената Веданта, която приема монистичния принцип за абсолютен – няма две, има само едно. Само ще отбележа, че съществуват и други два основни клона на Веданта – Вишишта Веданта на Рамануджа и Двайта Веданта на Магхава, но те не са предмет на настоящата поредица. И трите споменати текста са съществували преди Шанкарачаря, но неговият коментар ги прави такива, каквито са днес. „Бхагавад Гита“, която е част от „Махабхарата“, след него се превръща в библията на хиндуизма. От множеството упанишади, Шанкарачаря избира 12 и прави своите коментари върху тях, превръщайки ги в златна съкровищница за всички философски умове от този момент насетне.

Индия е родила много религиозни водачи, мистици, светии и съответно много философски и духовни системи. Хиндуизмът, който е редно да се разбира не като религия, а като социокултурно-религиозна матрица, характерна за обитателите на индийския полуостров, е само една част от философския свят на Индия. Той включва в себе си т.нар. шаг гаршани или шестте възгледа, обединени по един признак – цялостно или частично признават авторитета на Ведите, докато други системи като будизъм, джайнизъм, тантра, учението на сикхите и пр., макар и пълнокръвно индийски по рождение, се водят неортодоксални, защото не признават авторитета на Ведите. ● следва продължение